

UYARLANABİLİR KENT VE ANKARA İÇİN ÖNERİLER

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi 'Uyarlanabilir Kent Atölyesi' Sonuç Raporu

FEYZAN ERKİP

Eylül 2020

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi tarafından Feyzan Erkip yürütücülüğünde yapılan atölye çalışması sonuç raporudur.
(Ekim 2019 - Eylül 2020)

İçindekiler

1. Önsöz
2. Giriş
3. Kavramsal Yaklaşımlar: Uyarlanabilirlik Kavramı Neden Gerekli?
4. Kentsel Uyarlanabilirlik Açısından Öne Çıkan Konular ve Değerlendirme
5. Ankara'da Seçilen Örnek Alanların Uyarlanabilirlik Becerisi Açısından Değerlendirilmesi
6. Sonuç
7. Ekler

1. Önsöz

TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi bünyesinde ilk toplantısını 5 Ekim 2019'da gerçekleştirerek çalışmalarına başlayan Uyarlanabilir Kent Atölyesi, hedeflendiği gibi uzun dönemli - yaklaşık 10 aylık- bir tartışma ortamında bir araya gelen gönüllü katılımcıların katkılarıyla bu raporda sunulan bilgileri paylaşmaktadır.

Atölyenin duyurusu için hazırlanan öneri metni, bu çalışmanın amaç ve kavramsal yaklaşımı açısından bir giriş niteliğinde olduğu için burada verilmektedir.

Uyarlanabilirlik (resilience) kavramı, son yıllarda dünyada üstünde yoğunlukla çalışılan ve tartışılan bir kavram ve karmaşık sistemler olarak düşünülen kentlerin yönetilmesinde önemli bir araç olarak kabul ediliyor. Kökenini ekolojiden almakla birlikte, bugün toplum bilimler açısından da kabul görmüş durumda. Sürdürülebilirlik (sustainability) kavramından farklı olarak, dinamik sistemler olan kentlerin maruz kaldıkları doğal afetler, göçler, ekonomik ve toplumsal krizler karşısında göstereceği tepkilerle ilk konumundan farklılaşabilecek, ancak bu süreçte ekonomik ve toplumsal dengeleri korumayı başaracak esnek yapılar olmasını gerektiriyor. Kentlerin, baş edilebilecek baskılar kadar, şoklar karşısında da hazırlıklı ve sağlam olması, bu açıdan bir ön koşul. Bunu sağlayabilmek için kentin esnek gelişme ve planlama süreçlerini oluşturması, dayanıklı olmakla birlikte değişen koşullara hızlı bir biçimde tepki veren ve toplumsal dengeleri gözetten bir yönetim yapısı geliştirmesi gerekiyor. Bu atölyenin amacı, Ankara'nın uyarlanabilir bir kent olabilmesi için yapılması gerekenleri ortaya koyarken, bir yandan da yönetim anlayışının bu yönde evrilmesini sağlamaktır.

Rockefeller Center'ın 2013 yılında kar amacı gütmeyen bir örgütlenme içinde başlattığı 100 Uyarlanabilir Kent (100RC) Programı çerçevesinde bugüne kadar 100 kent programa aday olarak uyarlanabilirlik ölçütlerini sağlamayı başardılar. Bu süreçte, kentteki birçok aktör – sivil toplum örgütleri, belediyeler, üniversiteler, sermaye sahipleri ve kentliler- rol aldı ve gelişmeye katkıda bulundu. Bu örneklerden hareketle atölye, Ankara'yı uyarlanabilir bir kent yapmak için çalışmayı amaçlar.

Rockefeller Center ve ARUP'un 2015'te yeniden yayınladığı raporda, temel olarak altyapı ve çevre, toplumsal sağlık ve refah, ekonomi ve toplum başlıkları altında toplanan gelişme alanları, bu atölye için çıkış noktası olabilir. Burada sayılmayan alt başlıklar etrafında çalışma grupları örgütlenebilir. Ancak, en önemli nokta işlerlik kazanacak ve kent için sunulabilecek bir uygulama planı oluşturmaktır. Uyarlanabilir kentin temel ve teorik özellikleri oldukça belirgin durumda, bu konuda ölçütler de geliştiriliyor. Eksikler daha çok bu özelliklerin belli bir kente – bu atölye açısından Ankara'ya – nasıl kazandırılacağı, varsa nasıl geliştirileceği, işler hale getirileceği gibi uygulamaya ilişkin araçlar konusunda. Bu kapsamda çalışıp tartışmanın, Ankara'dan başlayarak, ülkemizdeki diğer kentlerin yönetimine de katkısı olabilecek bu çalışmalar katılımcıların katkıları ile dönem boyu stüdyo çalışmaları şeklinde sürdürülür

Amacın ve işleyişin açıklandığı tanışma toplantısına katılanların çoğunluğu çeşitli üniversitelerin Mimarlık Bölümlerinde okuyan lisans ve yüksek lisans öğrencileri idi. Atölyenin bir özelliği de, süreç içinde katılımcıların değişmesine veya kaldıkları yerden devam etmelerine olanak sağlayan esnek yapısı olduğu için katılımcıların süreç içinde değişmesi sorun yaratmadı. Her toplantıdan sonra yazılan bir raporla varılan noktanın tüm katılımcılara duyurulması amaçlandı. Atölyeye ikinci ve daha sonraki toplantılarda katılanlar arasında Şehir ve Bölge Planlama ve Sosyoloji bölümlerinden yüksek lisans öğrencileri etkin rol aldı.

Çalışma sürecince karşılaşılan pandemi krizi, bir bakıma atölyenin uyarlanabilirliğinin sınanmasına yardımcı oldu; Mart 2020 ortasından itibaren toplantıların yüzyüze yapılma olanağı ortadan kalkınca, Oda aracılığıyla toplantılara internet üzerinden devam edildi. Çalışmanın sonuçlanması ve raporun yazımı da bu döneme rastladı. Doğal olarak, pandemiyle ilgili tartışmalarımız içeriğe de yansdı.

Çalışmanın niteliği, çok sayıda ve çeşitli düzeylerde teşekkürü gerektiriyor. Katılımcılardan Mehmet Akçakoca, Zeynep Ece Akyol, Esra Baytekin, Bennur Betedin, Deniz Çevik, Mine Gülsün Kahveci, Umut Onat, Dicle Sancar, Güney Gürsu Tonkal ve Ayşenur Yazıcı, sürece tartışmalarda katkıda bulunarak çalışmayı zenginleştirdiler.

Gerek tartışmalara, gerekse raporun son şeklini almasına etkin katkı yapan Alper Al, Ezgi Bora, Gizem Derinci, Sıla Kartal, Neriman Özer ve Esra Firdevs Sözlü'ye ayrıca teşekkür ederim. Doğrudan yazılı olarak yapılan katkılar raporun sonunda yazar isimleriyle birlikte yer almaktadır. Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Burcu Özuduru ve Bilkent Üniversitesi İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Öğretim Görevlisi Tijen Sonkan Türkkkan'a katkılarından dolayı teşekkür borçluyum. Tijen Sonkan Türkkkan, atölye çalışmasının yanı sıra, raporun formatı ve web tasarımı konusunda da sorumluluğu üstlendi. Toplumsal bilinç ve uyarlanabilirlik konusunda bilgi ve deneyiminden yararlandığımız Çiğdemim Derneği üyesi Sinan Kayalığıl'e, atölyenin gönüllü destekleyicisi olduğu için teşekkür ediyorum.

Son olarak, bu atölyenin yapılmasına olanak ve mekan sağlayan TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi yöneticilerine ve Oda'yı temsilen atölyeye katılan ve düzen ve işleyişi her aşamada kolaylaştıran Yasemin Malkoç'a teşekkürler.

2. Giriş

Temel amacı, Ankara'nın uyarlanabilir bir kent olabilmesi için yapılması gerekenleri araştırmak ve sonuç olarak yönetim anlayışının bu yönde evrilmesini sağlamak için araçlar geliştirmek olan uyarlanabilir kent atölyesi, çalışmalarına 5 Ekim 2019 tarihinde *TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi*'nde başladı.

Yaklaşık ayda bir kez yapılan toplantılarda uyarlanabilir kentin tanımı, özellikleri ve araçları üstüne tartışıldı. Bir bölümü raporun kaynakçasında yer alan bir okuma listesi paylaşılarak uyarlanabilir kent kavramının değişik yönleri ve uygulama örnekleri ele alındı. Bu raporda fazla ayrıntısına girilmemekle birlikte, çalışmanın kuramsal boyutları izleyen bölümde kısaca aktarılacaktır.

Kaynaklar çoğunlukla İngilizce olduğu için ARUP'un kentsel uyarlanabilirlik çerçevesi, Türkçe'ye çevrilerek katılımcılara dağıtılmış ve ele alınacak boyutlar, etkiler ve nitelikler üstüne ortak bir anlayış oluşturmak üzere kullanılmıştır. **(Bkz. EK 1.)**

Atölyedeki tartışmalarda öne çıkan ve özellikle büyük kentlerde temel sorunları oluşturan ana başlıklar olarak kentsel işlevler, ulaşım ve erişilebilirlik, kentsel dönüşüm, kamusal alanlar ve toplumsal bilinç saptanmıştır. Bu başlıkların her biri oldukça kapsamlı olduğundan, 3. toplantıdan başlayarak katılımcıların kendi seçtikleri başlık altında gruplar halinde çalışmaları kararlaştırılmıştır.

Çalışmanın temel kavramları ve üstünde uzlaşılan değerlendirme ölçütleri ortaya çıktıktan sonra, gruplar çalışmalarını Ankara'da seçecekleri örnek alanlar üstünde yürütmeyi kararlaştırdılar ve alan seçimleri yapılırken de, tüm katılımcıların katkılarıyla seçilen konuya en uygun olan ve ölçek itibarıyla anlamlı gözlemler yapılabilecek alanların seçilmesine özen gösterildi. Bu çalışmaların sonuçlarını aktarmadan önce, uyarlanabilirlik ölçütleri için kaynaklardan yararlanarak kullandığımız tabloyu **EK 2.** olarak görebilirsiniz. Burada bir not düşmek gerekli, farklı kaynaklardan derlenen ölçütlere, başlangıçta olmayan şeffaflık ve verimlilik sonradan eklenmiştir. Hem kavramın, hem de atölye çalışmasının dinamik yapısına dikkat çekmek ve kentlerin dinamik yapısını gözeter eklemeler yapılabileceğini belirtmek gerekir.

Girişteki son not olarak, neredeyse beklenmedik bir biçimde yaşamımıza giren Covid-19 pandemisi ve yarattığı kriz nedeniyle, uyarlanabilirlik atölyesinin ayrı bir önem kazandığını eklemek isteriz.

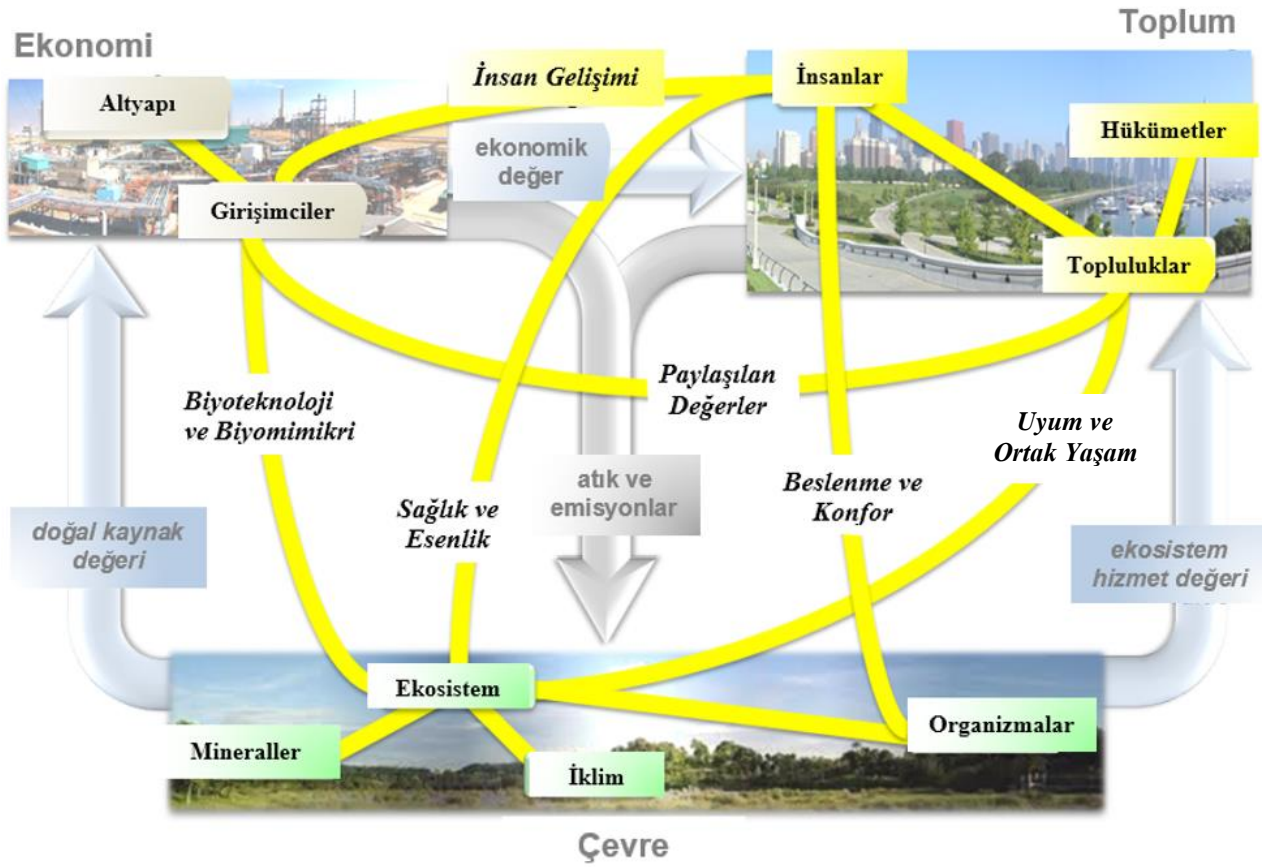
Uyarlanabilirlik kriz anları için çok daha fazla önem taşıyan bir kavram ve gerek dünyada, gerekse ülkemizde kentlerin krize hazırlıklı olup olmadığı ve krize karşı alınabilecek önlemler konusu yoğun olarak tartışılıyor. (Bu kapsamda atölye yöneticisi Feyzan Erkip (2020) ve katılımcıları arasında yer alan Dr. Burcu Özuduru'nun (2020) yayınları da görülebilir.) Diğer katılımcıların pandemi ve kent üzerine görüş ve notları da paylaşıldı. Atölyenin 14 Mart 2020 tarihine denk gelen toplantısı da alınan önlemler çerçevesinde Mimarlar Odası tarafından iptal edildi. Toplantılarımıza internet üzerinden yeniden başladığımız Mayıs ortalarında, Türkiye'deki iş ve eğitim ortamı online platformlara taşınmış durumdaydı ve halen de bu durum sürüyor.

Atölyenin 16 Mayıs 2020'de yapılan toplantısında bu noktaya kadar derlenen bilgi ve gözlemlerin yazılı olarak aktarılmasına ve üstünde tartışılarak yazılı raporda yer almasına karar verildi. Bu şekilde, uyarlanabilirlik atölyesinin katılımcıların katkılarıyla uyarlanabilme becerisi gösterdiğini ve Oda çatısı altında toplanmak mümkün olmasa da, çalışmalarını sürdürdüğünü söyleyebiliriz. Her grubun eklemek istediği konuların tartışıldığı iki toplantının ardından, atölyenin son toplantısını da, 27 Haziran 2020'de online olarak yapıp çalışmalarımızı tamamladık. Bu rapor, bir grup çalışmasının ürünü olarak, atölyenin yürütücüsü Feyzan Erkip tarafından yazılmıştır. Ek olarak, etkin katılımcıların yazdığı bölümler isimleriyle birlikte olduğu gibi verilmiştir.

3. Kavramsal Yaklaşımlar: Uyarlanabilirlik Kavramı Neden Gerekli?

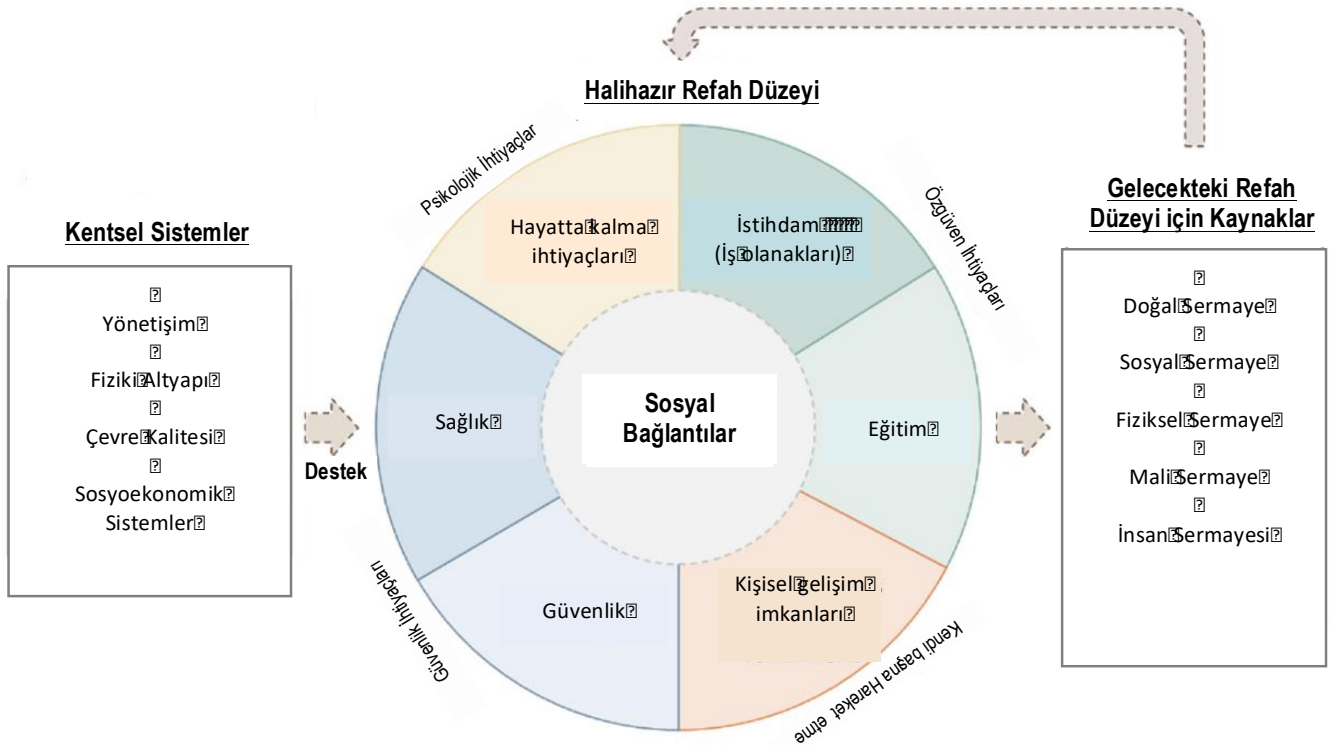
Uyarlanabilirlik (resilience) kavramının gündeme gelişi, kentlerin dinamik yapısının ve yaşadığımız küresel krizlerin gerektirdiği esnekliğe sahip ve sürdürülebilirlikten farklı olarak, sürdürmek, eskiye veya aynı duruma dönmek mümkün olmadığı için yeni bir denge üretme potansiyeli içermesi. Türkçede yaygın karşılıklar olan uyum (adaptasyon) ve direnç (resistance) yerine, yeni koşullara uyarlanan bir esneklik içermek amaçlandığı için uyarlanma (resilience) öneriyoruz. Uyarlanma ölçütleri, kapasitesi, becerileri bu çerçevede kullanılan diğer kavramlar.

Aslında sürdürülebilirlik ve uyarlanabilirlik birlikte ele alınıp düşünülmesi gereken kavramlar; bir sistem ne kadar uyarlanabilir olursa, sürdürülebilirliği de o kadar artıyor (*Fiksel, vd., 2013, s.5*). Sürdürülebilirlik, düzenin sürmesi ve yaşam kalitesini ekonomik zenginliğin artmasıyla sağlamayı hedeflerken, uyarlanabilirlik insanların ve doğanın güvenliğini tehdit eden unsurlara karşı önlem olarak sistemin sürekliliğini sağlamayı hedefliyor. Bu süreçte daha önceki dengeler kısmen veya tamamen yok olabilir ve sistemin yolunu değiştirecek seçenekler ve potansiyeller ortaya çıkabilir. Bu geçiş ve yeni duruma, hazırlanmak da uyarlanma becerileri arasında. Böyle ele alındığında, uyarlanabilirliğin sonuçtan çok bir süreç olduğu ve kentlerin uyarlanma kapasitelerini arttırmak için sürekli çalışılması gerektiği de ortada. Kentsel uyarlanabilirliğin işleyişini sistem yaklaşımıyla açıklayan **Şekil 1.** aşağıda görülebilir.

Şekil 1. Uyarlanabilir sistemler arasındaki karşılıklı ilişkiler
 Kaynak: Fiksel, vd., 2013, s. 4'den Türkçeleştirilerek alınmıştır.

Burada, sürdürülebilirlik gibi uyarlanabilirliğin de, kendi başına insani ve etik değerler içermediğini, bunları amaçlayan politikaların ve yönetimlerin, kentsel eşitlik ve adaleti sağlamak için ayrıca çalışmaları gerektiğini belirtmekte yarar var. İkincisi de, bir sistemin dengesini ve işlevini korumasının veya yeni bir dengeye kavuşmasının mutlaka toplumun yararına değer üreteceği beklenmemelidir. Örneğin, ekonomik anlamda büyümek (growth) yerine, toplumun iyiliğini (well-being) öne çıkaran bir yönetim anlayışının gerekli olduğu vurgulanmaktadır (Tobey, vd. 2019). Aşağıda yer alan **Şekil 2.** bu anlayışın temel unsurlarını yansıtmaktadır.

Şekil 2. İnsanların iyiliği ve ilerlemeyi ölçmek için bir çerçeve
 Kaynak: Tobey, vd. 2019, s. 533'den Türkçeleştirilerek alınmıştır.

Kavramsal tartışmaların en temel olanı, uyarlanabilirliğin toplumsal boyutlarıyla ilgili ve var olan eşitsizliklerin olduğu gibi sürmesi halinde, özellikle kriz anlarında kentlerin etkilere daha açık, daha korunmasız olan alanlarının ve oralarda yaşayan kentlilerin uyarlanmasının daha zor olacağı üstünde yoğunlaşıyor. Krizden çıkılırken oluşacak dengenin, bu alan ve kesimleri gözetmesi gerektiği vurgulanıyor. İkincisi de, uyarlanmanın yönetimin çeşitli katmanları tarafından benimsenmesi ve kentlerin yerelden merkeze doğru çok paydaşlı bir biçimde örgütlenmesi gerekliliği. Bunlar olmadıkça, uygulamada karşılığını bulmasının zor olduğu öne sürülüyor.

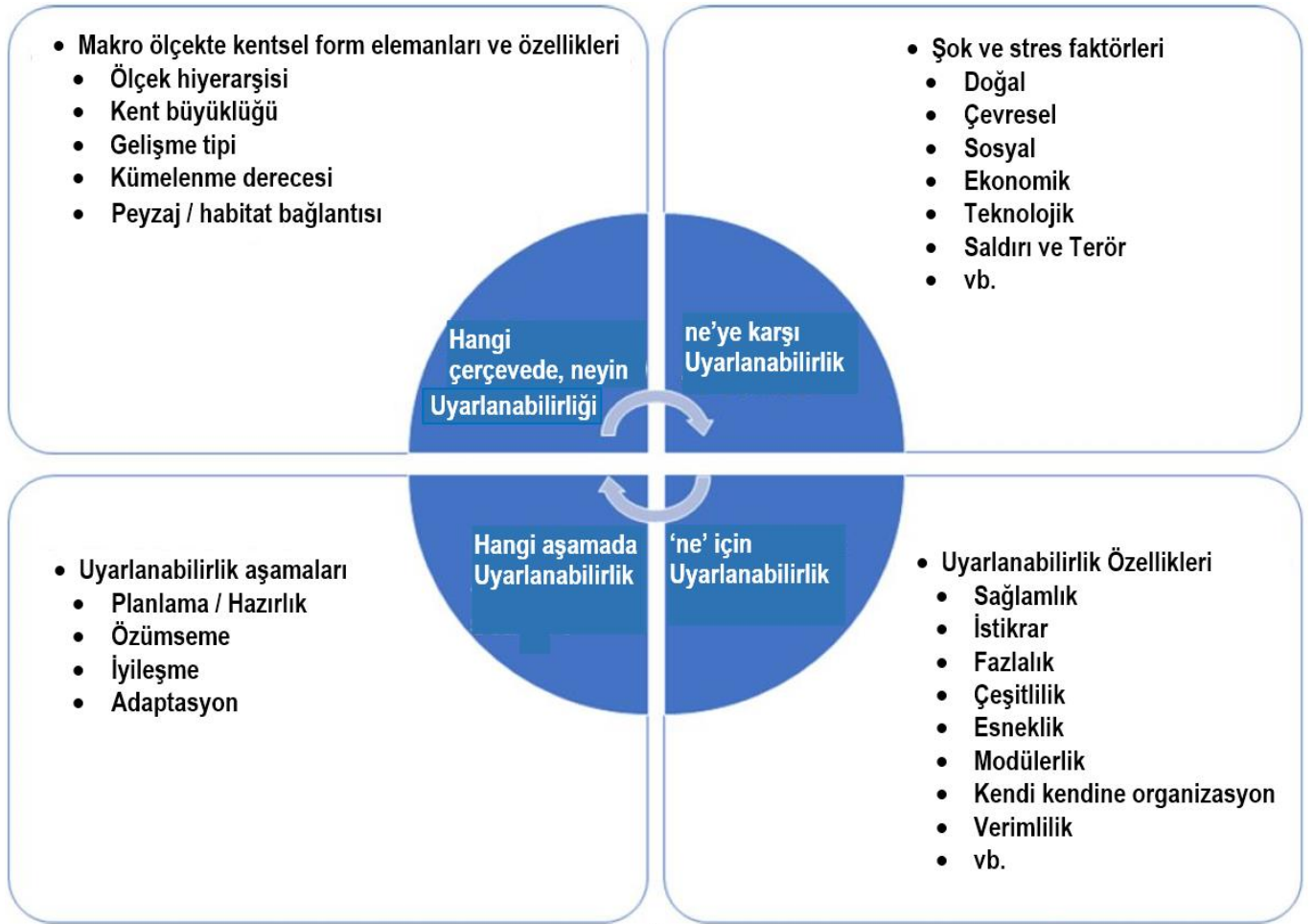
Kısaca ele alacak olursak, bu kavramın sosyal bilimler ve şehircilik kapsamında kullanımı göreceli olarak yeni olmakla birlikte, yaygın bir kullanımı var. 1990'larda mekansal planlama tartışmalarına girmeye başlayan uyarlanabilirlik, 2007'de İsveç'te kurulan Resilience Alliance tarafından belirlenen 4 temel alanda araştırma yapılmasını önerdi: 1) kentsel uyarlanabilirlik ve yönetim ağları, örgütsel ve kurumsal yapılar, 2) kentsel uyarlanabilirlik ve toplumsal dinamikler, nüfus büyüklüğü, kültürel sermaye ve adalet, 3) kentsel uyarlanabilirlik ve dinamik üretim akışları, dağıtım ve tüketim süreçleri, 4) kentsel uyarlanabilirlik ve yapılı çevre, kentsel peyzaj içinde yer alan ekosistem hizmetleri (kentsel form örüntüsünü oluşturan) ve kentsel çevrenin elemanları ve form arasındaki mekansal ilişki. Bu başlıklar arasındaki örtüşmeler ve ilişkiler de ele alınması gereken konular arasında.

O zamandan bu yana, gerek kuramsal, gerek uygulamaya ilişkin oldukça fazla araştırma birikimi oluşmuş durumda. İklim değişiklikleri, kentsel ekosistem ve arazi kullanımı, kentsel dönüşümler, doğal afetler, makro planlamada uyarlanabilirlik göзде araştırma konuları arasında (Masnavi, vd. 2019). Özellikle de, karmaşık sistemler olan ve kalabalık nüfus barındıran metropoliten kentlerde uyarlanabilirliğin nasıl sağlanabileceği üstüne çok sayıda örgüt çalışıyor. Bunların büyük bölümü gelişmiş Batı ülkelerinden kaynaklanmakla birlikte, UN-Habitat, OECD ve Rockefeller Center gibi uluslararası kuruluşların desteği ile dünyanın azgelişmiş ülkelerinde de uygulama örnekleri çok. Rockefeller Center'ın 100 Uyarlanabilir Kent (100 Resilient Cities) oldukça başarılı bir destek programı olarak 2013 - 2019 arasında dünyanın çeşitli ülkelerinden 100 kenti uyarlanabilir kent ilan ederek bunlara mali ve danışmanlık desteği sağladı.

Kentler için sürdürülebilirlik, uyarlanma becerisini gerektirdiği için, uyarlanma kavramı araştırmacılar ve planlamacılar tarafından yaygın kabul gördü. Sürekli bir iyileşme ve dönüşüm potansiyeli içerdiği için kentlerin karmaşık yapısına uygun bulundu. Örneğin Davidson, vd. (2019) uyarlanabilirliğin sürdürülebilirliğin bir parçası olarak ilerici bir seçenek sunduğunu öner sürerken, özellikle toplumsal boyutlar açısından kentte yaşayan farklı grupların gereksinimlerine uygun ve birbirinden farklı uyum, dönüşüm ve gelişme süreçleri izlemesi gerektiğini savunan da çok (Vale, 2014; Weichselgartner and Kelman, 2014). Kentlerin, özellikle de kent merkezlerinin sürdürülebilirliği için gerekli olan küçük ölçekli sokak ticaretinin, çoğu kentte büyük ve küresel sermaye yatırımlarıyla gelişen alışveriş merkezlerine karşı uyarlanma stratejileri gibi konularda da ayrıntılı çalışmalar yapıldı. (Barata-Salgueiro ve Erkip, 2014). Kentsel işlevlerin sağlanması ve sürdürülmesinde, kent merkezlerinin planlanması ve gelişiminin önemi vurgulanıyor (Özöduru, 2019).

Çeşitli kuruluşların tanımlarında olmasa da, ölçütler açısından farklılıklar olabiliyor, bunlara yeri geldikçe değinmek yeterli olacaktır. Burada, özellikle büyük kentler için genel bir uyarlanabilirlik yaklaşımı yerine, belirli konulara yoğunlaşan bir yaklaşımın daha gerçekçi olduğunu belirtmek gerekiyor. Şu anda kullanıldığı biçimiyle, ekonomik, örgütsel, ekolojik, toplumsal, fiziksel uyarlanabilirlik gibi boyutlar var.

Şekil 3. bunlar arasındaki ilişkileri basitçe aktarıyor.

Şekil 3. Makro ölçekli kent formu ve uyarlanabilirlik arasındaki potansiyel bağlantılar için kavramsal çerçeve.
Kaynak: Sharifi, A. (2019), s.3'ten Türkçeleştirilerek alınmıştır.

Belli bir konuya yoğunlaşan uyarlanabilirlik, bir baskı veya şok söz konusu olduğunda, kentsel sistemlerin o konuyla ilgili bölümlerinde kapasiteyi arttırmayı ve önlemler almayı gerektiriyor ve göreceli olarak daha kolay ulaşılabilir bir hedef gibi görünüyor. Ancak, bir kentin uyarlanabilir olması için bu değişikliklerin tüm kentsel sistemler üzerindeki etkilerini de değerlendirebilmesi ve tekil konulara bütünlük içinde yaklaşabilmesi gerekiyor. Bunun için yönetim ilkelerinin belirlenmesi, uzun dönemli hedef ve sonuçlara yönelmesi ve küresel etkilerin göz ardı edilmemesi önemli.

Kentlerin kırılğan ve etkiye açık alanlarının ve kesimlerinin krizlerden daha çok etkilenmesi beklendiğine göre, fiziksel altyapı ve sistemlerin güçlendirilmesi kadar toplumsal kapasitenin artırılması ve bireysel yeteneklerin değerlendirilmesi önem taşıyor. Örneğin, kamu - özel işbirlikleri, mahalle ve örgütlenmeleri, liderlik, eğitim bu grupta düşünülebilir. Özellikle toplumsal uyarlanabilirliğin tüm kentte sağlanması için birçok ülkede yönetim anlayışının sorgulanması ve değişmesi gerekiyor.

Kentlilerin bu süreçte eşit olmadığı vurgusunu yapan pek çok araştırmacı var. Örneğin Vale (2014), uyarlanabilirlik sürecinin sonuçlarından kimlerin yararlanacağını kritik bir soru olduğunu ve krizlerde herkesin karşılaştığı sorunların aynı olmadığını vurguluyor ve kentsel eşitliğin uyarlanabilirlik sürecinin amaçları arasında yer alması gerektiğini savunuyor. Ayrıca, bu süreçte planlamacı ve tasarımcıların

öncelikler konusunda daha belirleyici olmalarını talep ediyor. Bu nedenle de, reaktif olmak yerine proaktif ve önleyici bir uyarlanma stratejisinin benimsenmesini öneriyor. Sonuçta, kentlilerin de bu süreçte politik aktörler olarak yer alması ve kararları paylaşması bekleniyor.

Her ne kadar kapsayıcı bir yaklaşım hedeflense de, proaktif bir sürecin planlamadan ve yerelden başlaması daha olanaklı görüldüğü için kentin belli bölgeleri hedeflenerek katılımcı ve yaratıcı bir uyarlanma çabaları yaygın olarak gözleniyor. Kentsel laboratuvar (urban lab), akıllı kent (smart city), mekanın durumu (The State of Place) gibi birçok gönüllü veya özel örgütlenme, çoğunlukla yenilikçi iletişim teknolojilerini kullanarak, örnekler oluşturuyor ve yaygınlaşması için çalışıyor. (Özellikle kentlerdeki teknoloji altyapısı ve kullanımını üstüne yoğunlaşan akıllı kent özellikleri için bkz. Green European Foundation, 2019.)

Dünyanın birçok büyük kentinde kentsel uyarlanabilirlik stratejileri kent planlarına dahil edilmeye başlanmıştır. Tek New York: Güçlü ve Adil bir Kent için Plan (One New York: The Plan for a Strong and Just City - oneNYC), sürdürülebilirlikle birlikte uyarlanabilirliğe önemli yer vermiştir. Planın uyarlanabilirlikle ilgili bölümü komşuluk çevreleri, binalar, altyapı ve kıyı savunması adlı dört başlık içermektedir. Bu plan 2015'te hazırlanmakla birlikte 2007 ve 2013 planlarını baz almakta ve 2050'ye kadar uzanan bir zaman dilimini kapsamaktadır. Sürekliliği olan ve uzun dönemli planlamanın önemine işaret edilmektedir. Buna benzer başka örnekler de vardır; Melborn Planı, Londra Planı, Kopenhag Belediyesi Planı gibi (Davidson, vd., 2019). Temel olarak sosyo-ekolojik uyarlanma kavramını baz alan 'Tek New York', her yerleşmenin sosyal, ekonomik ve topluluk olarak uyarlanabilir olmasını güvenliğin aracı olarak görmekte ve bu amaca ulaşmak için de topluluk kaynaklı örgütlenmeleri güçlendirmeyi, acil durum için hazırlık ve planlamayı, küçük işletme ve yerel ticaret ağlarını desteklemeyi, işgücü yaratmayı uyarlanabilirlik yatırımlarının parçası yapmayı ve ısı riskini azaltmayı hedeflemektedir. (Davidson, vd., 2019, s.6). UN-ISDR (2017)'ye de, yerel yönetimlerin kentlerin karşılaşılabileceği riskleri azaltmak için geliştirmesi gereken stratejileri ve uygulama örneklerini değerlendiren bir kaynak olarak başvurulabilir. Bunların ışığında, atölye çalışmasında ele alınan konular ve örnek alan analizleri izleyen bölümde ele alınmıştır.

4. Kentsel Uyarlanabilirlik Açısından Öne Çıkan Konular ve Değerlendirme

Kentsel İşlevler grubunun çalışmasına dayanarak kentsel işlevler, insanların bir kentten sunmasını bekledikleri barınma, dinlenme, eğlenme, ulaşım, çalışma ihtiyaçlarının karşılanacağı alanların tümü ya da kentlerde fiziksel çevrenin oluşmasını sağlayan kentsel aktivitelerin tümü şeklinde tanımlanabilir. Bu bağlamda kentlerdeki temel işlevler; konut alanlarını, çalışma alanlarını (kent merkezi, sanayi alanları), sosyal altyapı hizmetlerini (eğitim, sağlık, spor tesisleri, kültürel ve dini tesisler ve açık alanlar vb.), teknik altyapı hizmetlerini (ulaşım, kanalizasyon, haberleşme, içme ve kullanma suyu hizmetleri vb.) kapsamaktadır. **(EK 3.)**

Kentsel işlevlerin tüm kentin ve kentlilerin yararına olacak şekilde düzenlenmesi için iki temel konu dikkatle ele alınmalıdır. Bunlar:

- 1) Kentsel işlevlerin dağılımı: Eşitlik ve adalet ilkeleri ile dengeli dağılım sağlanmalı ve nüfusun ihtiyaçlarına uygunluk ilkesi gözetilerek kentin ihtiyaçları belirlenmelidir. Bu sayede kamu maliyetlerinin rasyonel ve etkin yönetilmesi ve temel kentsel standartların belirlenmesi sağlanabilir.
- 2) Kentsel işlevlerin yer seçim kriterleri: Doğru yer seçimi ile olası problemlerin ve risklerin önlenmesi sağlanabilir. Bu sayede toplumsallaşmanın sağlanması, ulaşım maliyetlerinin azaltılması, yaşam kalitesinin artırılması, dirençli kamusal mekanların yaratılması (afete duyarlı, ekolojik çözümler üreten) kolaylaşabilir.

İlk olarak kentsel işlevler konusunda yapılan tartışmalarda kentsel adalet ve bu amaçla kentsel işlevlerin dağıtılması ele alınarak, yer seçim ölçütleri ve yanlış kararların yarattığı etkiler ele alınmıştır. Bu etkiler arasında, uyarlanabilirliği yüksek alanların korunamaması (Ankara için AOÇ gibi), kent merkezi ve AVM rekabeti yaratılması, ulaşım ve trafik sorunları yaratılması, kentsel saçaklanma sayılabilir. Genel sorunları ele alan daha kapsamlı bir tablo **EK 4.** 'de yer almaktadır.

Kentsel Dönüşüm grubu, Ankara'daki dönüşümü "yerinde dönüşüm" olarak adlandırdı. Hem tarihsel gelişimi, hem de kentsel dönüşüm bölgelerini aktararak, konuyu belli bir çerçeveye oturttu. Bu konuda yapılması gerekenler arasında yine ayrıntılı fizibilite çalışması ve halkın katılımını – bilinçlendirme, eğitim ve yerel becerileri kullanmak - sağlamak öne çıkıyor. Ek olarak, eski ve yeninin uyumu, tektip uygulamalar yerine yerel koşullara uygunluk, üst ölçekli planlama gündeme getirildi. Burada iki soru akla geliyor; halkın alışkanlık ve rutinlerinin değişmesi zor olsa da, zorunlu olduğu durumlar var mıdır? Dönüşüm mutlaka yapılacaksa değerler nasıl korunabilir ve değişmeleri gerekecekse uyarlanma araçları neler olabilir? İkincisi, kentsel rant beklentisi ve çıkar gruplarının baskıları nasıl ele alınmalı ve denetlenmelidir? Bir diğer önemli konu da, Ankara'da sayıları gittikçe artan göçmenler/mülteciler sorunu. Bu grubun yerleşimi ve uyumu açısından yapılması gerekenler ve uyarlanma stratejileri üstünde de düşünmek gerekir. Ayrıca, diğer başlıklarla ilişkili boyutları da ele alınmalı. Kentsel dönüşüm projelerinin etkilerinin, yalnızca dönüşüm

alanıyla sınırlı olmadığına bilinmesi ve çok boyutlu ve geniş kapsamlı ele alınması gerekliliği de vurgulanmaktadır.

Kentsel dönüşüm projelerinin bütüncül bir yaklaşımla tüm kentlilere uygun mekânlar sunması gerektiği açıktır. Bu bakımdan bireylerin kârlarının ayrı ayrı maksimize edilmesinden ziyade, toplum faydasının maksimize edilmeye çalışılması, kamu yararının her şeyden üstün tutulabilmesi için önemlidir. Kentsel dönüşüm projeleri kapsamında önemsenmeyen ya da birinci derecede göz önünde bulundurulmayan sosyal boyutların da bu projelerle birlikte değerlendirilebilmesi için yapılması gerekenler şunlardır;

- Projeye başlanmadan önce bölgede yaşayan halkın profilini belirleyecek fizibilite çalışmaları yapılmalı ve bu profile uygun projeler üretilmelidir.
- Kentsel dönüşüm süreci bölgede yaşayan halkla birlikte planlanmalı ve planlar bu kişilerin emekleri, teknik bilgileri ve maddi, manevi katkılarıyla hayata geçirilmelidir.
- Kentsel dönüşüm projelerinin amacı ve gerekçeleri kamuoyuna net bir şekilde açıklanarak, projelerin halk tarafından benimsenebilmesi ve desteklenmesi sağlanmalıdır.
- Yıkımlar ve inşaatlar yerinde dönüşümü sağlayacak şekilde etaplar halinde yapılmalı, evleri yıkılan kişiler kentin uzak bölgelerine gönderilmeden eski yaşam alanlarının yakınlarına yerleştirmelidirler. Dönüştürülen alanlarda yaşayan kişilerin önceden beri yaşadıkları bölgeleri terk etmemeleri ve yeni yaşam alanlarına uyum sağlayabilmeleri için rehabilitasyon hizmetleri sunulmalı ve bölgede iş imkanları sağlanmalıdır.
- Halkın ruhsal ve fiziksel ihtiyaçları göz önüne alınmalı, kamusal alanlara önem verilmelidir.
- Farklı kentleşme sorunlarına karşı aynı çözümlerle şehirleri tektipleştirmek yerine, yerele özgü yerleşim ve imar özelliklerini göz önüne alan farklı çözümler üretilmelidir.
- Kentsel dönüşüm projeleri devletin kontrolünde gerçekleştirilen büyük ölçekli projeler olmalı, keyfi uygulamalara izin verilmemelidir.
- Dönüşüm projeleri her ne kadar mekanlar ile ilgili bir konu olsa da dönüşen ve değişen sadece mekanlar olmamaktadır. Gecekonuda yaşayan insanların yaşama biçimleri de değişmektedir. İnsanlar kendilerini yeni bir hayata uyarlamak zorunda bırakılmaktadır. Bu değişime maruz kalan gecekondu sahiplerinin yeni mekanlarına alışmalarını kolaylaştıracak destek programlar uygulanmalıdır. (Genel ilkeler için bkz **EK 5.**)

Ulaşım ve erişebilirlik konusunda öne çıkanlar toplu taşıma – özellikle de metro – durakları, bağlantı noktaları, zaman planlaması ve park yeri sorunları oldu. Ulaşılabilecek veya bu açıdan soruna yol açacak noktalar arasında AVMLer, kampüs üniversiteleri, AŞTİ, havaalanı, Şehir Hastaneleri, parklar, uydukentlerin bir bölümü sayıldı. Bu noktada, kentsel işlevler konusuna dönerek yerleşimi hatalarına ve fizibilite eksikliklerine değinilebilir. Yeni bisiklet yolu projesinin gerçekçi olup olmadığı tartışılan konular arasında; burada da yeterli entegrasyon, güvenlik ve toplumsal uyum sağlanamayacağı kaygısı ağır

basıyor. Dolayısıyla hem fiziksel, hem toplumsal altyapı dikkate alınmalı, ki bu son nokta benim de içinde olduğum toplumsal bilinç konusuna bağlanıyor. Bir nokta da parklarla ilgili eklenebilir; araştırmalar parkların yeterli altyapı ve çeşitli hizmet sunması halinde, kentin her yerinden ziyaretçi çektiğini gösteriyor; yani sorun erişimden çok beklentilerin karşılanmaması (Erkip, 1997). Bu nokta, kentsel dönüşüm grubunun vurguladığı halkın beklentisine uygunluk ve kamusal alan grubunun vurguladığı yeterli hizmet çeşidi ve altyapı sağlanması uyarılarına yakın düşüyor. (Ayrıntı için bkz. **Ek 6.**)

Kamusal alanlar konusunda yeşil alanlar öncelikli olarak ele alındı, Ankara'daki Seğmenler Parkı örneğiyle altyapı ve hizmet yetersizlikleri ve tanımsızlık gündeme geldi. Kirlenme ve sahiplenmeme davranışı, tanımsızlıkla olduğu kadar toplumsal bilinç ve kentsel gelişmişlik düzeyiyle de ilgili. Kentsel mekanları temiz tutmak daha çok toplumsal bilinç ile ilgili, kirlenen parkı sonradan temizlemekten farklı bir anlayışla destek hizmetler sağlanabilirse, kullananlar uyum sağlayabilir ve daha özenli davranabilir. İkinci örnek olan üniversiteler, ne yazık ki olması gerektiği gibi kamusal değil. AVMLerin kamusal alan örneği olarak görülmesi, hayatımıza ne kadar yerleşmiş olduklarının bir göstergesi. Birçoğu, kampüs üniversitelerinden daha erişilebilir ve kamusal görünüyor. Ankara için transit mekanlar önemli; Kızılay neden mekanın kendisi değil de, geçiş alanı, benzer biçimde Güvenpark. Burada bir de güvenlik sorunu devreye giriyor, yani Kızılay meydanında trafik yoğunluğunun, Güvenpark'ta polislerin temsil ettiği bir tehdit var ki, mekanın kamusal algılanmasını engelliyor. Ulus meydanı ne kadar farklı? Belki burada kullanıcı gruplarının alışkanlık ve farklarından söz etmek gerekir. Kızılay tempo olarak daha hızlı ve kullanıcı grubu daha heterojen gibi geliyor, iki meydanın karakterleri farklı. Ankara için sembolik anlam açısından da Ulus daha etkin, sayısı artan müzelerin de bunda katkısı var. Son olarak Bestekar, Tunus, Tunalı ve Bahçeli 7. Cadde karşılaştırması var. Eğlenme, alışveriş ve boş zaman geçirme mekanları, yaş ve sosyoekonomik durumdan çok etkileniyor. Bu grubun çalışması, kentin temel kamusal alanları olması gereken sokakların bizim için önemini yitirmeye başladığını düşündürdü, bu çeşitli boyutlarıyla ele alınması gereken bir durum. (Genel bir değerlendirme için bkz **EK 7.**)

Son olarak, **toplumsal bilinç** konusunu ele alırsak, yerelde örgütlenmenin önemini vurguladık. Çiğdemim gibi semt dernekleri, sivil toplum örgütleri olarak katkı yapıyor. Birlikte karar alma ve davranmanın, mekanın sahiplenilmesi açısından çok önemli olduğunu biliyoruz. Muhtarları bürokratik işler dışında bilgilendirme için kullanma, mahallelilere beceri kazandırma ve varolan becerilerini etkinleştirme, dayanışma ağları oluşturma, medya ve güncel iletişim araçlarını toplumsal bilinç kazandırma ve haberleşme için kullanma ilk akla gelen önlemler. Bisiklet gibi yeni bir ulaşım türü konusunda bilgilendirme, soruları yanıtlama, deneme rotalarını duyurma iyi bir örnek olabilir. Kentli hakları konusunda şeffaf iletişim ve başvuru kanalları oluşturulması da önemli, ayrıca iletişim bilgi ve yöntemleri çeşitli araçlarla duyurulmalı. Bu konuyla ilgili temel soru, çeşitli nedenlerle toplumumuzda oluşmuş olan "öğrenilmiş çaresizlik" tutumunun nasıl kırılacağı, yani katılım ve sorgulama talebinin nasıl arttırılacağı. Çeşitli görüşlerin dile getirilmesiyle, bizimkine benzemeyen görüşlere saygı ve hoşgörü gelişebilir, uyarlanma açısından önemli olan, sorunlara yaratıcı ve alışılmadık çözümlerin bu arada gündeme gelmesi olabilir. Bu yüzden, çeşitli ölçeklerde toplanma ve tartışma mekanı sağlanması ve

kamusal işlev görmesi gerekli. İlgili kurumlara iletilen taleplerin ve şikayetlerin ciddiye alındığını ve uygulamada dikkate alındığını gösteren geri bildirim süreçlerinin sistematik hale getirilmesi önemli. Ayrıca, bilgi iletişim teknolojilerinin daha etkin kullanılması için çalışmalar yapılması ve özellikle krizler anında kentin uyarlanma becerisini arttırmak amacıyla kullanılması düşünülmeli (Bkz. **EK 8.**).

5. Ankara'da Seçilen Örnek Alanların Uyarlanabilirlik Becerisi Açısından Değerlendirilmesi

Yukarda tartışılan konuları tüm Ankara ölçeğinde değerlendirmek mümkün olmadığı için bu konuları en iyi yansıttığı düşünülen örnek alanlar seçilerek, uyarlanma için geliştirilen ölçütler bu alanları değerlendirmek için kullanıldı. Bu çalışma, iki aşamalı olarak yapıldı; önce gruplar değerlendirmelerini tüm atölye katılımcılarıyla paylaştılar, değerlendirmeler tartışıldıktan sonra varsa eksik veya yeni boyutlar eklenerek değerlendirmeler tamamlandı. Bunun için ölçütlerin yer aldığı **EK 2.**'deki tablo her alan için ayrı ayrı dolduruldu.

Örnek alanlar seçilirken dikkat edilen noktalar, ölçek, karakter – konu açısından yeterince malzeme sağlayıp sağlamadığı – ve kent için önemi ve kentin diğer alanlarıyla ilişkisi oldu. Diğer bir deyişle, buralarda ortaya çıkan özellik ve eksikliklerin yaygınlaştırılması potansiyeline önem verildi. Sonuç olarak; kentsel işlevler için eski kent merkezi, özel olarak da Samanpazarı bölgesi ve Kızılay, kentsel dönüşüm için YDA konutları, ulaşım ve erişilebilirlik için Eskişehir yolu güzergahı, kamusal alanlar için Kızılay meydanı ve Seğmenler Parkı, toplumsal bilinç için Çiğdemim mahallesi örnek çalışma alanı seçilmiştir. Daha sonraki tartışmalarda, Eskişehir yolu güzergahının çok kapsamlı olduğu ve dilimler halinde ele alınması önerilmiştir.

Alanların ele alınmasında da iki aşamalı çalışılmış ve grup elemanları tarafından yapılan değerlendirme sunulup tartışılarak uyarlanabilirlik tablosuna ekler yapılmıştır. Bu gelişimi göstermek açısından, her alan çalışması için ekte tablolarda ekler ayrıca belirtilmiştir. Bu tablolar sırasıyla **EK 9. – EK 13.'te** görülebilir.

6. Sonuç

Sonuç olarak, uyarlanabilirlik kavramının kentlerin planlanması ve tasarımı ile doğrudan ilişkili olduğu ve yaratılan fiziksel çevrenin yol açtığı sorunlardan, kentlerdeki olumsuz etkilere açık bölge ve kesimlerin daha çok etkilendiği bilinirken, bu etkinin kriz anlarında daha da artması beklenmelidir. Uyarlanabilirlik bir yandan hazırlıklı olmayı gerektirirken, bir yandan da krizler anında tüm kentin kaynaklarını devreye sokarak, bunları dağıtırken de eşitlikten çok adaleti gözetmeyi amaçlamalıdır. Bu süreçte, kentlerde yaşayan tüm aktörlerden – tüm canlılar ve sürdürülebilir kaynaklar - sorumlu davranan bir kent uyarlanabilir ve ancak böyle sürdürülebilir olabilir. Kurumsal açıdan güçlenmeyi sağlamak için kamu, özel sektör ve gönüllü örgütlenmeleri içeren çok paydaşlı bir anlayış geliştirilmeli ve toplumsal bilinci arttırmak için çeşitli konularda eğitim çalışmalarlarıyla birlikte, kriz yönetimi ve örgütlenmesi de yaygınlaştırılmalıdır. Özellikle büyük kentlerin, ölçeği tüm kenti kapsayan örgütlenmeleri uyarlanabilirlik çerçevesinde geliştirmeleri olanaklı değildir çünkü tüm büyükşehir belediyeleri ve birçok ilçe belediyesinin yetki alanı fazlasıyla geniştir. Ancak, uyarlanabilirlik için temel ilkelerin ve göstergelerin oluşturulmasında temel görev yerel yönetimlere düşmektedir. Uyarlanabilirlik gibi kavramlardan uygulamada nasıl yararlanılacağı birçok ülkede tartışılmaktadır ve ülke koşullarından bağımsız tek bir uygulama modeli söz konusu değildir. Bu modeli Türkiye için geliştirmek gerekmektedir; bu çalışmanın sonuçlarının gerek Ankara, gerekse başka kentler için kullanılması mümkün olabilir, ancak her durumda kurumsal bir sahiplenme ve süreklilik gerekmektedir. Bu da ancak yerel yönetimlerin oluşturacağı birimler tarafından gerçekleştirilebilir. Yerel yönetimlerin bu konuyu sahiplenmesi halinde, öncelikle küçük ölçeklerde uygulamalar yapılması önerilmektedir. Ülkemizdeki mahalle örneği, büyük kentler için olmasa da, küçük kentlerde uygun olabilir. Ankara'da sokak veya duruma göre sokak parçaları şeklinde tanımlanacak birimler için o bölgelerde yaşayan gönüllüler, varsa muhtar, sağlık merkezi, hastane, okul gibi kurumların belli durumlarda birlikte çalışabilmesi için kurallar belirlenmeli ve bunların koordinasyonu için de sorumluluk tek bir birimde olmalıdır. Bu durumlar için kesintiye uğramayacak iletişim kanalları ve kullanma biçimleri önceden tanımlanmalı ve bilgiler net olmalıdır. Uygulamaların başarılı ve sürdürülebilir olması için yerel inisiyatiflerin kurumsal bir çatı altında örgütlenmesi gereklidir.

Kentlerin kriz durumuna hazır olması, uğrayabilecekleri zararı büyük ölçüde azaltacağı için kentsel altyapı, ulaşım ve alternatiflerinin düzgün ve sürekli işleyecek durumda olması çok önemli. Ancak, planlı gelişen kentlerde bunun daha kolay olacağı açık ve ne yazık ki, ülkemizde plansız kentleşme ve kentsel rantın yarattığı fiziksel çevrelerin değişmesini beklemek gerçekçi olmaz. Yine de, son yıllarda uygulanan kentsel dönüşüm projelerinde belli bir altyapı ve ulaşım standardının sağlanması beklenirdi; örneğimizdeki sorunlar bu konuda gecekondulaşmadan sonraki dönemde kentleşme pratiği açısından fazla yol alınmadığını ortaya koyuyor. Her örnekte aynı olmasa da, bu tür konut yerleşimlerinin hala varolması, bir kentteki uyarlanabilirlik kapasitesini azaltan etkenler. Uydu kentlerin kendi içinde yeterli olmadığı durumlarda, günlük yaşamın sürdürülmesinde bile sorunlar yaşanırken, bunların kriz

döneminde iyice artması kaçınılmaz olmaktadır. Aslında, çok belirgin bulgular olmamakla birlikte kent formu açısından kompakt kentin daha uyarlanabilir olduğu öne sürülmektedir (Sharifi, 2019). Ankara için bu durum artık söz konusu olmadığına göre, uydukentlerin de kendine yeterli birimler halinde olması bir avantaj olarak görünüyor. Bu durum, daha fazla ulaşım ihtiyacı gerektireceği için toplu taşıma ve diğer alternatiflerin – şu anda gündemde olan bisiklet yolu projesi gibi – geliştirilmesi önem kazanıyor.

Kaynakların çoğaltılması, mali boyutu içermekle birlikte, bununla sınırlı değildir. Gönüllü işgücü ve toplumsal ve bireysel becerilerin örgütlü bir biçimde kullanılmasına çalışılmalı, muhtarlık, aile hekimliği, okul yöneticiliği gibi mesleklerde çalışanların kendi tanımlı alanlarında koordinasyonla ilgilenmeleri gibi yöntemler düşünülerek hayata geçirilmelidir. Toplumsal bilinç konusunda öne çıkan Çiğdemim derneği yapısı ve çalışmaları örnek alınarak, diğer mahalle derneklerinin özendirilmesi için çalışmalar başlatılmalıdır. Toplumsal bilincin ve kentlilik bilincinin artırılması için yapılması gereken çalışmalar, farklı kesimlerin özellikleriyle uyumlu olarak tasarlanmalı, bunun için uzman desteği aranmalıdır.

Kentin özellikle krizler açısından etkiye açık alanlarında fiziksel çevrenin iyileştirilmesinin yanısıra, kentsel laboratuvar kavramına uygun olarak bazı yaratıcı uygulamalar başlatılmalı ve sonuçları kent ölçeğinde paylaşılarak, yaygınlaştırılmasına çalışılmalıdır. Bu konularda üniversiteler, meslek odaları ve sivil toplum örgütleriyle birlikte çalışılmalı ve bu ilişkilere kurumsal yapı içinde yer verilerek süreklilik kazandırılmalıdır.

Burada örneklerini verdiğimiz alan ve konular dışında gelişmeler ve uygulamalar önerdiğimiz birim tarafından izlenmeli, bunlar güncel iletişim teknolojileri ile duyurulmalı ve bir veri bankası ve dijital kütüphane oluşturularak bu kaynaklara sürekli erişim sağlanmalıdır. İletişim tek taraflı değil karşılıklı olmalı ve sorular ve şikayetlere yanıt ve geri dönüş sağlanmalıdır. Günlük yaşantının olağan seyri dışında ve kestirilebilir olan her durum kentlilerle önceden paylaşılarak alınması gereken önlemler ve örgütlenme kademeleri tek kaynaktan bildirilmelidir. Beklenmedik durumların sayısını ve sıklığını azaltmak için küresel ölçekte ilişkiler ağının parçası olmak, benzer olaylar konusunda bilgi sahibi olmak ve hazırlık için yapılacakları öğrenmek ve değerlendirmek de önemli bir boyut. Bu konularda büyük bir birikim var, ancak bu birikimden yararlanmak için ekip çalışması gerekiyor. Bunun için de teknoloji konusunda daha donanımlı olan lise ve üniversiteli gençlerden yardım alınabilir; bu onlara saat ücretli bir iş olanağı verebileceği gibi, gönüllü olarak yaşadıkları kentin sorunlarıyla ilgilenmeleri toplumsal bilincin artması, dolayısıyla toplumsal sermayenin uyarlanma kapasitesine sahip olması açısından büyük katkı yapacaktır.

Genel önerilerimiz şunlardır:

- Öncelikle, belediyelerin örgütsel yapısı içinde uyarlanabilirlik ve kriz hazırlığı çalışmaları için sürekli olacak bir birim oluşturulmalıdır. İzleyen Tablo 1’de oluşturulacak birimin yapısı ve görevlerine ilişkin ipuçları yer almaktadır. Bu birimde, sürekli elemanların yanısıra, çeşitli konularda destek istenecek STK çalışanları, uzmanlar ve gönüllüler birlikte çalışabilir.

Bu birimin görevi, uyarlanabilirlik stratejileri oluşturmak, dünyadaki gelişmeleri izleyerek veri bankası ve dijital kütüphane kurmak, kentlerde belirli alanları nüfus, demografik yapı, gelir ve eğitim düzeyi, yoğunluk, verilen hizmet düzeyi gibi ölçütler açısından seçerek, birçok konuda kentsel laboratuvar başlatmak ve buralara kaynak ayrılmasını sağlamak olmalıdır. Mali kaynakları arttırmak için uluslararası fonlara ve özel sektöre başvurmak, işgücü gereken durumlarda bu alanlarda yaşayanları ve diğer gönüllüleri örgütlemek, gerekirse eğitim vermek de bu merkezden yürütülebilir. Eğitim konusunda gönüllü uzmanlar saptanıp yardım istenebilir. Bu çalışmaların sonuçlarını çeşitli kanallardan kentlilerle paylaşmak, sorunlar ve katkı alanlarını netlikle paylaşarak gönüllü desteği istemek ve gerektiğinde kullanılabilir bir fazlalık yaratmak da amaçlar arasında yer alabilir. (Bu konudaki ayrıntılı süreçler ve çalışma konuları için bkz. **Tablo 1.**)

- İletişim teknolojilerinin etkin kullanılması için gönüllü desteği alınabilir ve/veya saat ücretli çalışma düzeni kurulabilir. Kente katkı yapmaya erken yaşta başlamanın özendirilmesi, toplumsal bilincin uyarlanması için önemli bir adımdır. “Tek New York” uygulamasında olduğu gibi kentteki büyük ve küçük bütün topluluk örgütlenmelerini biraraya getiren kapsayıcı ve etkileşimli bir internet platformu oluşturmak iyi bir başlangıç hedefi olabilir.
- Kentteki olumsuzluklardan daha kolay etkilenen alanlar saptanarak – değişik sorunlarda etkilenen alanlar aynı olmayabilir – bu alanları krizlere hazırlıklı hale getirmek için çalışmalar bu alanlardan başlatılmalı ve deneyimler benzer durumdaki alanlara en kısa zamanda aktarılmalıdır. Yerellik ve yenilikçiliğin desteklenmesi amaçlanmalıdır. Bu alanlarda yaşayan kent halkının, daha sonraki çalışmalarda gönüllü olarak deneyim aktarması da önerilebilir. Bu konuda kent laboratuvarı kavramı işletebilir ve yaygınlaştırılabilir.
- Altyapı ve fiziksel çevrenin hemen iyileştirilmesi mümkün olmayabilir, ancak düzenli bakım-onarım en az yeni yatırımlar kadar önemli olduğundan bu konuya ayrılan kaynak artırılmalı ve kentlilerin tümünün yararlandığı kamusal alanların iyileştirilmesi ve çoğaltılmasında kullanılmalıdır. Kamusal alan, kamu binalarından ibaret değildir. Kent meydanları, parklar, sokaklar ve ibadet yerleri kentlilere aittir ve onların kolay ve eşit kullanımına açık olmalıdır. Kentsel tasarımı, kentsel adalet ve refahın bir aracı olarak görmek ve günlük yaşamı kolaylaştırdığı kadar uyarlanabilir ve sürdürülebilir olan tasarımları ve kent mobilyalarını seçmek hedeflenmelidir. Kentsel tasarım uygulamaları herkesi kapsayıcı olmalı, buna uygun olmayan kamusal alanlar yeniden düzenlenmelidir.
- Toplumsal uyarlanabilirlik kapasitesini arttırmak için dayanışma, hoşgörü, komşuluk, yardımlaşma gibi geleneksel değerleri yeniden ele almak ve büyük kent yapısı içinde ne tür biçimlerde kullanılabileceklerini öğrenerek yaygınlaştırmak bir amaç olmalıdır. Bu amaçla, alan değilse de, işlev bazlı denemeler başlatılabilir. (Atölye çalışmasının örneklerinden birisi olan Çiğdemim Derneği, üyelerinin ve semt sakinlerinin katkısıyla inşa edilen bir prefabrik binada toplumsal eğitim amaçlı etkinlikler yürütüyor. Bu konuda başka semtlere deneyimlerini aktarması istenebilir.)
- Alternatif ve sürdürülebilir yaşam biçimleri ile ilgili çalışmalar, yeni bir uygulamanın her boyutuyla ilgili bilgilendirme ve paylaşım ile yapılmalı. Buna örnek olarak tasarlanan bisiklet yolu projesi verilebilir.

Özellikle o güzergah üzerinde yer alan üniversite öğrencilerinden bu projenin hayata geçmesinde etkin destek istenebilir ve özellikle başlangıç döneminde kent bisikleti projesi teşvik edici olabilir. Bu uygulama dünyada ve ülkemizde denenip başarılı olmuş bir uygulama olduğu için Ankara'da da kullanılabilir. Uygulamayla birlikte, çok yoğun olan Eskişehir yolu güzergahında düzenlemeler yapılmalı ve özellikle yaya bağlantıları yeniden tasarlanmalıdır.

- Kentteki boş ve açık alanların yararlı ve yaratıcı kullanımlarının yolları aranmalı, bu konuda kentlilere danışılmalı ve kamu-özel işbirlikleri yaratılmalıdır. Kentin ortak varlıkları sayılacak boş alanlar ve etkin kullanılmayan kamu binaları, toplumsal faydaya katkı olması için kullanıma açılmalı ve bu konuda bölge halkının talepleri ve destekleri alınmalıdır. "One New York" uygulamasında olduğu gibi, Mahalle parkı inisiyatifleri başlatılabilir, parklar sanatçıların kullanımına açılabilir ve sergi veya sanatsal üretim alanı olarak kullanılabilir. Buralarda toplumsal birlikteliği sağlamak amaçlı etkinlikler yapılabilir. Bu tür açık alanlar ve belediye tarafından işletilen kentlilere açık kadınlar, yaşlılar, çocuklar için ayrılan mekanlar, toplumsal altyapı olarak ele alınıp daha verimli bir biçimde kullanılabilir.

Tüm bu ölçütler ele alındığında Ankara kent merkezinin büyük bir uyarlanabilirlik potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. Ancak bu potansiyel gerektiği gibi kullanamamaktadır. Bunun en temel nedenleri fiziksel çevrenin, ekonomik stratejilerin ve yönetim politikalarının uyarlanabilir olamamasıdır. Sürecin en verimli şekilde yönetilebilmesi için bu üç başlık birbiriyle ilişkili olarak kurgulanmalı ve temel hedef ve stratejiler belirlenmelidir. Aşağıda verilen Tablo 1'deki önerilerden ilk iki kolonda yer alanlar öncelikli olarak uygulamaya konmalıdır.

Uyarlanabilir kent Ankara çerçevesini oluşturan bu genel önerileri izleyen çalışma raporları, üstünde çalışılan konular için özel öneriler niteliğindedir ve alt başlıklar ve tablolarla aktarılmıştır. Bu çalışma başlangıç niteliğinde düşünülüp geliştirilebilir ve yeni öneriler yapılabilir.

Tablo 1 Uyarlanabilirlik için Olgunluk Modeli

		Başlangıç	Orta Düzey	İleri Düzey	Sağlam	Omurgalı
PAYDAŞLAR		Yerel Yönetim, Acil Hizmetler, kritik altyapı (1)	(1) + kamu ve özel şirketler, STK'lar, gönüllüler, bölgesel yönetim (2)	(2) + kamu ve özel şirketler, STK'lar, gönüllüler, bölgesel yönetim, media, kentliler, akademik ve bilimsel birimler, merkezi yönetim (3)	(3) + Avrupa'daki politik mekanizmalar (4)	(4) + Uluslararası kuruluşlar
LİDERLİK VE YÖNETİŞİM	Belediye, Sektörler Arası ve çok Paydaşlı Yönetişim	Kentteki uyarlanabilirlik konularından sorumlu bir ekip yaratmak Uyarlanabilirliği kentin gelişme planlarındaki vizyon, politika ve stratejilerle bütünleştirmek	Eşgüdüm sağlayacak bir uyarlanabilirlik bölümü veya komitesi ve kuralları oluşturmak Uyarlanabilirlik uygulama planlarını bölgesel planlarla bütünleştirmek İklim değişikliği önleyici eylemleri benimsemek Toplumun etkilere açık kesimlerine temel altyapı ve hizmette eşitliğin sağlanmasını teşvik etmek	Uyarlanabilirlik eylem planını ulusal planlarla bütünleştirmek Belediyeler, bölgesel ve ulusal yönetişimi kapsayan çok katmanlı yönetim planı geliştirmek	Uyarlanabilirlik eylem planını ulusal planlarla ve uluslararası uygulama yönergeleriyle bütünleştirmek	Uyarlanabilirlik eylem planını ulusal planlarla ve uluslararası uygulama yönergeleriyle bütünleştirmek Diğer kentlerin uyarlanabilirlik planları geliştirilmesini desteklemek
	Yasal Düzenleme		Çok katmanlı yönetim yaklaşımı için rapor hazırlamak	Ulusal standartlara uygunluk için sertifika süreçleri yürütmek	Uluslararası standartlara uygunluk için sertifika süreçleri yürütmek	Uyarlanabilirlik standartları ve yönergelerinin gelişmesine katkıda bulunmak
	Öğrenme Kültürü (öğrenme ve bilgiyi yaygınlaştırma)	Uyarlanabilirlik kültürü yaratmak için strateji geliştirmek	Uyarlanabilirlik kültürünü teşvik etmek Farklı sektörler ve kentlerin şoklar ve baskılarla başa çıkma yöntemlerini sağlayan en iyi uygulamalarını gözden geçirmek	Öğrenme sürecini ve düzenli bilgi akışı için toplantıları kurumsallaştırmak	Öğrenen bir kent yaratmak	Öğrenme sürecinin etkinliğini değerlendirmek için resmi protokoller geliştirmek Küresel kentler, bölgeler ve uluslarla bilgi paylaşımı ve aktarımı için liderliği teşvik etmek
	Uyarlanabilirlik Planı Geliştirme	Kentin uyarlanma süreci açısından gereksinimlerini saptamak	Şoklar ve uzun dönemli baskılara tepki verecek bir uyarlanabilirlik eylem planı hazırlamak	Uyarlanabilirlik eylem planının performansını değerlendirmek için temel göstergeleri belirlemek	Uyarlanabilirlik eylem planının etkinliğini periyodik olarak değerlendirmek ve sürekli geliştirmek	Süreci başka kentlerde de başlatmak için KENT'in uyarlanabilirlik eylem planındaki uzmanlığını paylaşmak
HAZIRLIKLI OLMAK	Sorun Saptama ve Değerlendirme	Geniş bir risk alanını değerlendirmek ve yönetmek Kritik hizmet ve değerleri saptamak ve öncelik oluşturmak Varolan planları ve şok ve etkilere karşı tepki mekanizmalarını saptamak	Değerlendirmede riskler arasındaki bağlantıları dikkate almak ve yönetmek	Riskleri sistematik hale getirerek risk senaryolarını değerlendirmek ve öncelikleri saptamak	Riskleri sistematik olarak ele almak için düzenli ve uzun dönemli risk değerlendirmeleri yapmak	KENT'in başka kentlerin uyarlanabilirliğine katkısını değerlendirmek
	Öğretim ve Eğitim	Eğitimi yönetmek ve kriz ekibi ve kritik altyapı sağlayanlarla kriz egzersizleri yapmak Kentlilere yerel örgütlenmeler için gönüllülük olanaklarını duyurmak, Paydaşlar arasında uyarlanabilirlik yaklaşımı için ortak bir anlayış geliştirmek	Gönüllüleri katarak eğitim ve kriz egzersizleri yapmak	Kentliler ve kamu ve özel kuruluşlar için eğitim sağlamak Ulusal düzeyde kriz egzersizleri yapmak Okullarda uyarlanabilirlik eylem planı eğitimini geliştirmek Eğitim programlarını değerlendirmek ve iyileştirmek	Güçlü bir gönüllüler ağı oluşturmak Avrupa kentleriyle ortak eğitim egzersizleri yapmak	Diğer kentlerle işbirliği içinde eğitim planları geliştirmek Diğer kentlerle eğitim etkinlikleri yapmak KENT'in uyarlanabilirliğini arttırmak için ilgili aktörlerin örgütlenmesini desteklemek

Tablo 1 Uyarlanabilirlik için Olgunluk Modeli (devamı)

ALTYAPI VE KAYNAKLAR	Altyapının Güvenilirliği	Kritik hizmet sağlayıcılarıyla işbirliği ve birlikte çalışma anlaşmalarını geliştirmek Kritik altyapı hizmetlerini izlemek için planlar geliştirmek Kritik altyapı hizmetleri için alternatif planlar yapmak	Yerel düzeyde kritik hizmetler arasındaki bağlantıları belirlemek Kritik altyapı için periyodik olarak önleyici bakım-onarım süreçleri geliştirmek Kritik altyapının fazlalığı ve güvenilirliğini arttırmak için önlemler geliştirmek Şoklar ve uzun dönemli baskıları tanımlamak için izleme sistemleri uygulamak Kritik altyapı sağlayıcıları için denetimler yürütmek	Esneklik önlemleri geliştirmek	Uluslararası düzeyde kritik hizmetler arasındaki bağlantıları belirlemek	Politikaların sürekli gelişimini desteklemek ve şok ve baskıların yarattığı ileri sıçrama, gelişme ve yeniden tasarlama avantajını kullanmak Elde edilen bilgiyi 'büyük veri' yaklaşımlarıyla analiz etmek
	Uyarlanabilirliği Oluşturacak Kaynaklar	Varolan girişimleri ve mali destek fırsatlarını uyarlanabilirliği geliştirmek için değerlendirmek Varolan kullanılabilir fiziksel tepki kaynaklarını saptamak Felaketler için acil durum fonu oluşturmak	Uyarlanabilirlik eylem planı için yerel yönetim bütçesinde kaynak ayırmak Bir bölgede krizler sırasında kritik altyapı sağlayıcıları arasında kaynak ve araç paylaşımını teşvik etmek	Uyarlanabilirliği oluşturacak girişimleri teşvik etmek ve desteklemek Şoklar ve baskılar sırasında kritik kaynakların eşgüdümü için merkezi denetim uygulamak Paydaşların uygun sigorta kapsamında olmasını desteklemek Sürdürülebilir kentsel altyapının gelişmesini teşvik etmek ve desteklemek	Paydaşların uyarlanabilirlikle ilgili araştırma-geliştirme yatırımlarını teşvik etmek ve desteklemek Uyarlanabilirlik oluşturma sürecinin performansını garantilemek için etkin kaynak kullanımını gözetmek	Uyarlanabilirlik oluşturma süreçlerinde inovasyonun etkisini değerlendirmek Paydaşların sigorta düzeylerini izlemek
DAYANIŞMA	Kentteki Paydaşlarla Ortaklıklar Oluşturmak	Uyarlanabilirlik eylem planı oluşturmak için ilgili paydaşları saptamak Acil durum bilgileri için kamusal bir internet sitesi kurmak	Paydaşların katkısı için roller ve sorumlulukları tanımlayan bir plan yapmak Farklı belediye birimleri ve acil hizmet servisleri arasında bilgi paylaşımı için bir iç iletişim platformu kurmak	Farklı paydaşların hedeflerini bir araya getirerek ortak bir uyarlanabilirlik anlayışı geliştirmek Uyarlanabilirlik oluşturma sürecinin gelişmesi için formal akademik ve bilimsel ortaklıklar kurmak Uyarlanabilirlik eylem planı hakkında geribildirim almak için kamuya danışmak Paydaşlarla ilişki kurmak için bir kamusal iletişim platformu kurmak	Paydaşlarla işbirliği ağlarını genişletmek ve kent uyarlanabilirliğinin gelişimini değerlendirmek ve kararlar almak Çok paydaşlı bilgilendirme toplantıları düzenlemek Paydaşlar arasında öğrenmeyi destekleyecek bir kamusal platform kurmak	Uyarlanabilirlik oluşturma süreciyle ilgili tüm paydaşların aralarındaki işbirliğini örgütlemelerine destek olmak Öğrenme sürecinde tüm paydaşları katmak
	Kentler Arasındaki Uyarlanabilirlik Ağıyla Bağlantı Kurmak		Benzer risklerle karşılaşan kentlerle birlikler kurmak	AB kentlerinin ağına bağlanmak Bölgesel paydaşlarla formal ortaklıklar kurmak	Girişimleri, deneyim paylaşımlarını ve öğrenmeyi teşvik etmek için bölgesel, ulusal ve uluslararası ağlara proaktif katılım sağlamak	Yerel yönetim ve paydaşların çeşitli ağlara etkin katılımı (yerel, ulusal, Avrupa ve küresel) Paydaşları uyarlanabilirlik oluşturma süreciyle ilgili deneyimlerini diğer kentlere kaynak olacak şekilde sunmaları için desteklemek

Hernantes, J., vd. (2019), s. 99-101'den türkçeleştirilerek alınmıştır.

Kaynaklar

- Barata-Salgueiro, T. and Erkip, F. (2014) Retail Planning and Urban Resilience – An Introduction to the Special Issue, *Cities*, 36, 107-111.
https://www.researchgate.net/publication/259512467_Retail_planning_and_urban_resilience_-_An_introduction_to_the_special_issue
- Davidson, K., Nguyen, T. M. P., Beilin, R. and Briggs, J. (2019) The Emerging Addition of Resilience as a Component of Sustainability in Urban Policy, *Cities*, 92, 1-9.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0264275118305298>
- Erkip, F. Salgın Sonrası Kentlerimiz Nasıl Değişmeli? *Fikir Turu*, 12 Mayıs 2020.
<https://fikirturu.com/toplum/salgin-sonrasi-kentlerimiz-nasil-degismeli/>
- Erkip (Belser), F. (1997) "The Distribution of Urban Public Services: The Case of Parks and Recreational Services in Ankara", *Cities*, v.14, pp. 353-361.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0264275197000267?via%3Dihub>
- Fiksel, F., Goodman, I ve Hecht, A. (2014) Resilience: Navigating toward a Sustainable Future, *Solutions*, 5(5), s. 38-47.
<https://www.thesolutionsjournal.com/article/resilience-navigating-toward-a-sustainable-future/>
- Hernantes, J., Marana, P., Gimenez, R., et.al. (2019) Towards Resilient Cities: A Maturity Model for Operationalizing Resilience, *Cities*, 84, 96-103.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264275117315020>
- Masnavi, M. R., Gharai, F. ve Hajibandeh, M. (2019) Exploring urban resilience thinking for its application in urban planning: a review of literature, *International Journal of Environmental Science and Technology* 16(1), s. 567-582.
<https://www.semanticscholar.org/paper/Exploring-urban-resilience-thinking-for-its-in-a-of-Masnavi-Gharai/cc4e7ba3b29172897c890b1f721635cccd667c5a>
- Özöduru, B. Covid-19 ve Şehirler, *Kent Araştırmaları Enstitüsü*, 29 Nisan 2020.
<https://kentarastirmalari.org/wp-content/uploads/2020/04/COVID-19-ve-%C5%9Eehirler-YAYIN-ONERILER-29-04-2020.pdf>
- Özöduru, B. H. (2019). An Analysis of the Framework of Urban Public Policy for Effective City Centre Development: The Planning Issues and Challenges for Turkish City Centres. In *Urban and Regional Planning in Turkey* (pp. 63-82). Springer, Cham.
https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-05773-2_4
- Sharifi, A. (2019) Resilient Urban Forms: A Macro-scale Analysis, *Cities*, 85, 1-14.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S026427511831254X>
- Tobey, M.B, Binder, R.B, Chang, S., Yoshida, T., Yamagata, Y. ve Yang, P.P.J. (2019) Urban Systems Design: A Conceptual Framework for Planning Smart Communities, *Smart Cities*, 2, s. 522-537.
https://www.researchgate.net/publication/337370743_Urban_Systems_Design_A_Conceptual_Framework_for_Planning_Smart_Communities
- Vale, L. J. (2014) The Politics of Resilient Cities: Whose Resilience and Whose City? *BRI- Building Research and Information*, 42(2), 191-201.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09613218.2014.850602>
- Weichselgartner, J. and Kelman, I. (2014) Challenges and Opportunities for Building Urban Resilience, *ITU AIZ*, 11(2), 20-35.
<http://www.azitujournal.com/jvi.aspx?pdire=itujfa&plng=eng&un=ITUJFA-59244>

Kurumsal yayınlar

Green European Foundation (2019) A Charter for the Smart City, Brüksel.

<https://gef.eu/project/a-charter-for-the-smart-city/>

Rockefeller Foundation and ARUP (2014) City Resilience Framework, London: ARUP Group Ltd.

[https://www.google.com/search?q=Rockefeller+Foundation+and+ARUP+\(2014\)+City+Resilience+Framework.+London%3A+ARUP+Group+Ltd.&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b-ab](https://www.google.com/search?q=Rockefeller+Foundation+and+ARUP+(2014)+City+Resilience+Framework.+London%3A+ARUP+Group+Ltd.&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b-ab)

UN-ISDR (2017) How To Make Cities More Resilient: A Handbook For Local Government Leaders -A contribution to the Global Campaign 2010-2020, Making Cities Resilient- "My City is Getting Ready!"

[https://www.unisdr.org/campaign/resilientcities/assets/toolkit/documents/Handbook for local government leaders %5B2017 Edition%5D.pdf](https://www.unisdr.org/campaign/resilientcities/assets/toolkit/documents/Handbook%20for%20local%20government%20leaders%5B2017%20Edition%5D.pdf)

UN-ISDR (2012) Making Cities Resilient Report 2012, Geneva: UN- International Strategy for Disaster Reduction.

https://www.unisdr.org/files/28240_rcreport.pdf

UN Habitat (2017) Trends in Urban Resilience 2017. Nairobi: UN Habitat.

<https://www.rockefellerfoundation.org/our-work/initiatives/100-resilient-cities/>

<https://www.smartcitiesdive.com/news/reimagining-civic-commons-cities-public-spaces-knight-foundation/578712/>

<https://onenyc.cityofnewyork.us/>